

3 POVINNOSTI A PRÁVA ZAMESTNANCA A POVINNOSTI ZAMESTNÁVATEĽA PRI PRACOVNOM ÚRAZE

Platné právne predpisy ustanovujú zamestnávateľovi a zamestnancovi rad povinností, ktoré musia vykonávať, od vzniku pracovného úrazu cez prijatie a vykonanie nápravných opatrení proti opakovaniu sa podobných pracovných úrazov až po kontrolu ich vykonávania.

3.1 Povinnosti a práva zamestnanca v súvislosti s pracovným úrazom

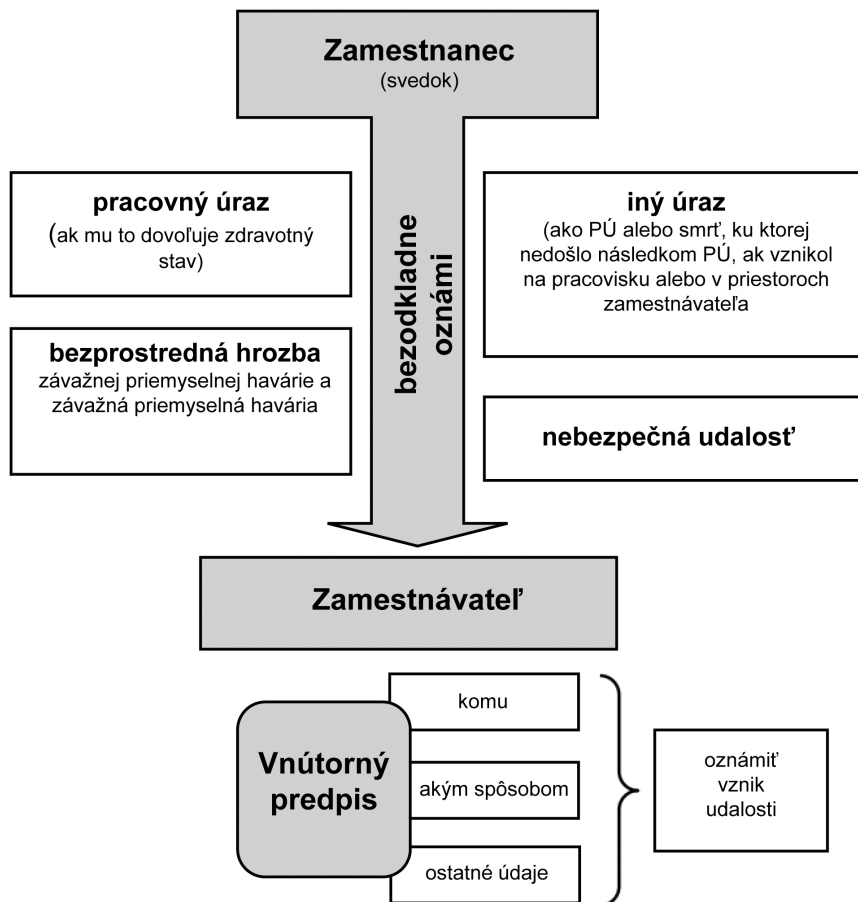
Zamestnanec je povinný pri svojej práci rešpektovať a dodržiavať právne predpisy a ostatné predpisy, ktoré súvisia s BOZP. V prípade pracovného úrazu je hlavnou povinnosťou postihnutého zamestnanca dať si ošetriť zranenie alebo vyhľadať pomoc.

Zamestnanec je povinný bezodkladne oznámiť zamestnávateľovi vznik pracovného úrazu, ktorý utrpel, ak mu to dovoľuje jeho zdravotný stav. Povinnosť oznámiť zamestnávateľovi vznik pracovného úrazu má aj zamestnanec alebo fyzická osoba, ktorá bola svedkom vzniku pracovného úrazu.

Podľa § 17 ods. 1 písm. a) a b) zákona o BOZP je zamestnanec povinný oznámiť bezodkladne zamestnávateľovi vznik pracovného úrazu (ako aj iného ako pracovného úrazu, smrti, nebezpečnej udalosti, hrozby priemyselnej havárie), ktorý utrpel, ak mu to dovoľuje jeho zdravotný stav, ako aj iného úrazu ako pracovného úrazu alebo smrti, ku ktorej nedošlo následkom pracovného úrazu, ak vznikli na pracovisku alebo v priestoroch zamestnávateľa. Pritom uvedené ustanovenie zákona o BOZP ani prostredníctvom demonštratívneho právneho výpočtu neustanovuje prípady, keď zamestnanec nemusí oznámiť zamestnávateľovi vznik pracovného úrazu, ktorý utrpel. Preto je vždy na uvážení zamestnanca, či takýto stav nastal v danom prípade. Taktiež zamestnanec nemá právnu povinnosť požiadať inú osobu, svedka, aby zamestnávateľa informoval o vzniku

pracovného úrazu. Postihnutý zamestnanec, ak mu to dovoľuje jeho zdravotný stav, je povinný poskytnúť všetky potrebné informácie o vzniku pracovného úrazu, pri evidencii alebo následnej registrácii (spísanie záznamu o pracovnom úraze).

Túto povinnosť má nielen poškodený zamestnanec, ktorý úraz utrpel, ale aj zamestnanec alebo fyzická osoba, ktorá bola svedkom vzniku uvedenej udalosti, pričom je zamestnávateľ povinný vnútorným predpisom určiť, komu a akým spôsobom sa vznik tejto udalosti oznamuje. Spôsob ako oznámiť udalosť zamestnávateľovi je znázornený na obrázku č. 1

Obrázok č. 1 Oznámenie udalosti zamestnávateľovi

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Zamestnanec sa môže domáhať určenia, že poškodenie zdravia sa považuje za pracovný úraz. Ak si zamestnanec uplatňuje náhradu škody z pracovného úrazu ako navrhovateľ v konaní o náhradu škody z pracovného úrazu a choroby z povolania, je podľa § 4 ods. 2 písm. d) zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov oslobodený od súdneho poplatku, znáša však náklady na náhradu trov pre advokáta či vypracovanie znaleckých posudkov, zadováženie dôkazov. Zamestnanec tiež môže podať podnet na inšpektorát práce. Inšpektorát práce v prípade, ak zistí, že došlo k porušeniu pracovnoprávných predpisov, môže uložiť zamestnávateľovi pokutu a navrhnúť mu, aby zaregistroval pracovný úraz. V konečnom dôsledku však môže rozhodnúť len súd.

3.2 Povinnosti zamestnávateľa pri vzniku pracovného úrazu

Zamestnávateľ je povinný podľa § 17 ods. 5 písm. a) zákona o BOZP po prijatí oznámenia bezodkladne oznámiť vznik RPÚ:

- zástupcom zamestnancov vrátane príslušného zástupcu zamestnancov pre bezpečnosť;
- príslušnému útvaru Policajného zboru, ak zistené skutočnosti nasvedčujú, že v súvislosti s pracovným úrazom bol spáchaný trestný čin;
- príslušnému inšpektorátu práce alebo príslušnému orgánu dozoru, ak ide o závažný pracovný úraz.

Zamestnávateľ je podľa § 17 ods. 7 zákona o BOZP povinný:

- a) záznam o registrovanom pracovnom úraze do ôsmich dní odo dňa, kedy sa o tomto pracovnom úraze dozvedel,
  1. zaslať príslušnému inšpektorátu práce alebo príslušnému orgánu dozoru,
  2. doručiť zamestnancovi, ktorý utrpel RPÚ, alebo pozostalým, ak zamestnanec zomrel v dôsledku pracovného úrazu,
- b) zaslať príslušnému inšpektorátu práce alebo príslušnému orgánu dozoru správu o vyšetrení príčin a okolností vzniku závažného pracovného úrazu a o prijatých a vykonaných opatreniach na zabránenie opakovaniu podobného pracovného úrazu do 30 dní odo dňa, keď sa o jeho vzniku dozvedel.

Zamestnávateľ je povinný spísať záznam o registrovanom pracovnom úraze, ktorého vzor je uvedený vo vyhláške č. 500/2006 Z. z.

Okrem registrácie zamestnávateľ plní aj evidenčnú povinnosť podľa § 17 ods. 8 zákona o BOZP (vedie evidenciu pracovných úrazov, iných ako pracovných úrazov, priznaných chorôb z povolania a ohrození chorobou z povolania).

4 NÁROKY ZAMESTNANCA PRI PRACOVNOM ÚRAZE

Každý zamestnanec, ktorý utrpel pracovný úraz, má právo uplatniť si svoje nároky na odškodnenie za pracovný úraz. Z hľadiska tejto problematiky sa:

- zamestnanec môže obrátiť na súd, ak nesúhlasí s určenou mierou zavinenia,
- nesúhlas môže uplatniť tzv. žalobou o určenie miery zavinenia,
- súd v týchto prípadoch rozhoduje podľa znaleckého posudku,
- podľa miery zavinenia sa prizná výška úrazových dávok,
- prax zamestnávateľov uznať menšiu mieru zavinenia kvôli regresným náhradám zo strany Sociálnej poisťovne.

4.1 Vecná škoda

Jediným nárokom zamestnanca z titulu pracovného úrazu, ktorý je upravený v ZP, je vecná škoda. Náhrada za vecnú škodu zahŕňa škodu na veciach, ktoré boli poškodené pri pracovnom úraze (napr. oblečenie zamestnanca), ako aj škodu, ktorá vznikne zamestnancovi z dôvodu, že nemôže vykonávať práce, ktoré by inak musel vykonávať (napr. v domácnosti, starostlivosť o deti), a musí si ich nechať vykonať za odplatu inou osobou. Rozsah zodpovednosti za škodu je zamestnávateľ povinný prerokovať bez zbytočného odkladu so zástupcami zamestnancov a so samotným poškodeným zamestnancom.

4.2 Úrazové dávky

Ďalšie nároky zamestnanca upravuje zákon o sociálnom poistení a uskutočňujú sa prostredníctvom dávok úrazového poistenia.

Úrazové poistenie je povinné poistenie zamestnávateľa, ktoré ho má ochraňovať pred rizikom ekonomickej záťaže pre prípad jeho zodpovednosti za poškodenie zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania jeho zamestnancom, ktorá mu vyplýva zo ZP. Na rozdiel od nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia je povinné úrazové poistenie viazané na zamestnávateľa, ktorý je v pozícii poistenca, a platí si úrazové poistenie. Úrazové

poistenie vzniká zamestnávateľovi odo dňa, v ktorom začal zamestnávať aspoň jednu fyzickú osobu a zaniká dňom, v ktorom nezamestnáva ani jednu fyzickú osobu.

Súčasná právna úprava nemá charakter odškodnenia spočívajúceho v náhrade škody, ale je koncipovaná ako poistný systém kompenzačného charakteru. Niektoré úrazové dávky majú nadstavbový charakter k dôchodkovým dávkam (invalidný dôchodok) alebo k nemocenským dávkam (nemocenské), čo sa premieta aj do podmienok nároku na tieto úrazové dávky alebo na ich výplatu a na určovanie ich sumy.

Úrazové dávky, ktoré poskytuje za zákonných podmienok Sociálna poisťovňa, sú nárokom z úrazového poistenia. Nárok na úrazové dávky z úrazového poistenia zamestnávateľa, má zamestnanec zamestnávateľa (ale aj iná fyzická osoba podľa § 17 ods. 2 zákona o sociálnom poistení) po splnení zákonom ustanovených podmienok.

Nárok na úrazové dávky za podmienok ustanovených zákonom má aj manžel (manželka), nezaopatrené dieťa po fyzických osobách, ktoré zomreli v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, a fyzická osoba, voči ktorej mala fyzická osoba v čase úmrtia vyživovaciu povinnosť.

Nárok na úrazové dávky z úrazového poistenia zamestnávateľa má zamestnanec po splnení ustanovených podmienok podľa ZP i zákona o sociálnom poistení.

Nárok na úrazové dávky má aj:

- žiak strednej školy,
- vojak dobrovoľnej vojenskej prípravy,
- vojak v zálohe zaradený do aktívnych záloh,
- fyzická osoba združená v Dobrovoľnej požiarnej ochrane SR a v iných občianskych združeniach,
- fyzická osoba,
- dobrovoľný zdravotník Slovenského Červeného kríža,
- dobrovoľný člen horskej služby alebo iná fyzická osoba.

Nárok na úrazovú dávku zamestnanca nezávisí od plnenia povinností zamestnávateľa platiť a odvádzať poistné na úrazové poistenie.

Úrazovými dávkami sú:

- úrazový príplatok (§ 85 zákona o sociálnom poistení),
- nárok na úrazovú rentu (§ 88 zákona o sociálnom poistení),
- jednorazové vyrovnanie (§ 90 zákona o sociálnom poistení),
- pozostalostná úrazová renta (§ 92 zákona o sociálnom poistení),
- jednorazové odškodnenie (§ 94 zákona o sociálnom poistení),
- pracovná rehabilitácia a rehabilitačné (§ 95 a § 96 zákona o sociálnom poistení),

- rekvalifikácia a rekvalifikačné (§ 97 a § 98 zákona o sociálnom poistení),
- náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia (§ 99 zákona o sociálnom poistení),
- náhrada nákladov spojených s liečením (§ 100 zákona o sociálnom poistení) a
- náhrada nákladov spojených s pohrebom (§ 101 zákona o sociálnom poistení).

O uvedených nárokoch rozhoduje Sociálna poisťovňa.

Na začatie konania o úrazovej dávke je potrebné uplatniť si nárok zo strany poškodeného podaním žiadosti o túto dávku v Sociálnej poisťovni. (Keby zamestnávateľ neuznal pracovný úraz, v rámci konania o priznaní dávky by o určení, či ide o pracovný úraz, bol oprávnený rozhodnúť len súd. V takomto prípade by Sociálna poisťovňa konanie prerušila až do právoplatného skončenia súdneho sporu.)

4.2.1 Výška a výplata dávky

Úrazový príplatok sa určuje z denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu. Pri výpočte dávky sa určí rozhodujúce obdobie, t. j. obdobie, príjem z ktorého sa použije pri výpočte dávky.

Suma úrazového príplatku je 55 % denného vymeriavacieho základu od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknutej v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania do tretieho dňa tejto dočasnej pracovnej neschopnosti, 25 % denného vymeriavacieho základu od štvrtého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknutej v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Ak zamestnávateľ, ktorý má podľa ZP objektívnu zodpovednosť za poškodenie zdravia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania poškodeného, preukázal určitú mieru zavinenia poškodeného za vznik tohto poškodenia zdravia, znižuje sa suma úrazového príplatku o mieru zavinenia poškodeného tak, aby konečná suma úrazového príplatku zodpovedala skutočnému rozsahu zodpovednosti, ktorú má za škodu v konkrétnom prípade zodpovedný zamestnávateľ.

Úrazový príplatok sa vypláca mesačne pozadu v lehotách určených Sociálnou poisťovňou. Ak sú splnené podmienky na vznik nároku na úrazový príplatok, môže sa vyplácať preddavkovo.

4.2.2 Poskytovanie úrazového príplatku v rámci dočasnej pracovnej neschopnosti

Úrazový príplatok sa poskytuje za kalendárne dni od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby